

Література

1. Колінець, Г. Г. Психологічні передумови формування математичних дослідницьких здібностей у старшокласників : дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 1999. 172 с.
2. Baker D. P., Jones D. P. Creating Gender Equality: Cross-National Gender Stratification and Mathematical Performance. *Sociology of Education*. 1993. Vol. 66, No. 2, P. 91–103.
3. England P., Allison P., Li S., Mark N., Thompson J., Budig M. and Sun H. Why are Some Academic Fields Tipping Toward Female? The Sex Composition of U.S. Fields of Doctoral Degree Receipt, 1971–2002. *Sociology of Education*. 2007. Vol. 80, Issue 1. P. 23–42.
4. Peretti C. Repères et References Statistiques sur les Enseignements, la Formation et la Recherche. Vanves : Ministère de l'Éducation Nationale, 2004.
5. Richardson J., Woodley A. Another Look at the Role of Age, Gender and Subject as Predictors of Academic Attainment in Higher Education. *Studies in Higher Education*. 2003. Vol. 28, No. 4. P. 475–493.
6. Learning to Lose: Sexism and Education / D. Spender, E. Sarah (Eds.). London : Women's Press. 1980. 216 p.

НЕДИСКРИМІНАЦІЙНА ПОЛІТИКА В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ КАНАДИ

Ольга КОСТЮК
Національний університет
«Острозька академія»,
olgakostiuk@ukr.net

Трансформаційні зміни, починаючи із середини ХХ століття, у суспільно-політичній і культурно-економічній сферах життя канадського суспільства зумовили серйозні перетворення в освітній галузі Канади, що стало причиною впровадження у її зміст принципів гендерної рівності та недискримінації.

Ретроспективний аналіз формування й розвитку концепції гендерного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти Канади кінця 60-х років ХХ – початку ХХІ століття дав змогу виокремити чотири ключові етапи його становлення та генези: «Становлення гендерного виховання» (1967–1981 рр.); «Імплементація гендерного виховання» (1982–1988 рр.); «Диверсифікація гендерного виховання» (1989–1999 рр.); «Модернізація гендерного виховання» (2000–2015 рр.) [1, с. 9].

Основою *першого етапу* гендерного виховання учнів в закладах загальної середньої освіти Канади є методологічний підхід несексистської освіти та теорія статевої соціалізації, згідно з якими для досягнення рівного суспільного статусу жінок і чоловіків у школі потрібно внести корективи у статевою соціалізацію дівчат, наблизивши її до процесу соціалізації хлопців [2; 3; 6]. Зокрема, для того, щоб вирівняти шанси дівчат, засадничим принципом реформування системи шкільної освіти став принцип рівності доступу (рівність прав та можливостей) учнів обох статей до освітніх ресурсів.

Виокремлення часових меж *другого етапу* ґрунтується на появі нового методологічного підходу «різні, проте рівні» до гендерного виховання учнівської молоді Канади, що пов'язують із друком праці К. Гілліган (С. Gilligan) «Іншим голосом» (In a Different Voice) у 1982 р., яка переозначила акценти від виховання дівчат за «чоловічим» стандартом до надання рівноцінного значення питомо жіночому досвіду, пов'язаному передусім із піклуванням і турботою [5]. На другому етапі провідним підходом гендерного виховання учнівства був статево диференційований, який ґрунтувався на визнанні відмінностей між жінками та чоловіками з одного боку, а з іншого – їхньої рівної суспільної значущості, що відображено в назві принципу – «різні, проте рівні» [7, с. 17].

Основними шляхами гендерного виховання впродовж означеного етапу були: 1) уведення гендерного складника до навчального плану з притаманним цьому процесу фрагментарним і довільним характером у зв'язку із безпосередньою залежністю від гендерних поглядів учителів; 2) створення місцевих вибіркового спецкурсів про жінок в окремих школах і провінціях; 3) інтеграція гендерного складника до профорієнтаційної роботи; 4) подолання фемінізації учительського складу (збільшення жіночого представництва на керівних шкільних посадах).

Для *третього періоду* становлення гендерного виховання характерна інституалізація гендерного підходу в заклади загальної середньої освіти й урізноманітнення напрямків його реалізації. Ключовими чинниками, що дали змогу виокремити вказані межі етапу, стало прийняття в школах Політики гендерної справедливості, перехід від несексистської до антидискримінаційної освіти.

Цей етап був позначений зміною підходу до гендерного виховання: від принципів несексистської освіти (рівного доступу), які базуються на теорії статевої соціалізації, до принципів антидискримінаційної освіти (справедливості/чутливості/інклюзивності), базованих на теорії соціального конструювання гендеру.

Антидискримінаційна освіта була спрямована на зміну системи суспільства для подолання сексизму, расизму, аблеїзму тощо. Її основоположний принцип справедливості ґрунтувався на ідеї різного ставлення до кожної особистості залежно від її освітніх потреб, обумовлених статевою належністю, расою, кольором шкіри, класом, соціально-економічним статусом, етнічністю тощо. При цьому принцип рівного доступу не відкидали, визначивши його одним із важливих компонентів справедливості [4, с. 366].

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури, законодавчих і освітніх документів ми виокремили два стратегічні напрями гендерного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти у період 1989–1999 рр.: 1) *антидискримінаційна робота* – для створення фундаменту неупередженого й гуманістичного ставлення до людини незалежно від її статі, етнічності, раси, класу, дієздатності та інших ознак: а) антибулінгова робота; б) запобігання насиллю над дівчатами та жінками; в) заохочення дівчат і хлопців до ведення здорового та безпечного способу життя; г) активізація дівчат до прояву лідерського потенціалу; 2) *створення гендерно-справедливого освітнього середовища* для учнівської молоді, яке базується на принципах паритетності статей і гендерної толерантності,

спрямованого на забезпечення всіх учнів якісною освітою, підготовку до вибору майбутньої професії на основі зацікавлень і природних задатків: а) профорієнтаційна робота з урахуванням гендерного складника; б) скорочення гендерного розриву в навчальних досягненнях дівчат і хлопців із традиційно «жіночих» і «чоловічих» предметів; в) надання якісних освітніх послуг і рівних можливостей учням обох статей для запобігання їхньої неуспішності (відрахування зі школи).

У зв'язку зі змінами, які відбулися в освітній галузі Канади у 2000 р., зокрема, прийняття у закладах загальної середньої освіти Альберти, Ньюбранзвіка, Онтаріо політики створення безпечних і турботливих шкіл, що стало предметом наслідування іншими провінціями і територіями Канади, нами було виокремлено *четвертий етап* – «Модернізація гендерного виховання», який триває по теперішній час і визначається етапом активізації антибулінгової роботи; використання інформаційно-комунікаційних технологій у гендерному вихованні; розбудовою злагодженої системи соціального партнерства шкіл з родинами та громадою у подоланні системної дискримінації; посиленням уваги до гендерних питань місцевого, державного значення та у глобальному ракурсі; підвищенням інтересу до гендерних проблем представниць корінних народів Канади; низькою репрезентацією чоловіків у професії вчителя.

Зміст гендерного виховання на сучасному етапі, як і на третьому, конструюється на принципі гендерної справедливості в освітньому процесі, який, за Дж. Ларкін (J.Larkin), з одного боку, передбачав чутливість та повагу до відмінностей між дівчатами та хлопцями, а з іншого – заохочення розвивати подібні здібності у вихованців, не надаючи переваг одній із статей [4, с. 366].

Таким чином, на етапі модернізації гендерне виховання здійснюється за двома стратегічними напрямками, сформованими ще під час попереднього етапу: антидискримінаційна робота та створення гендерно-справедливого освітнього середовища для учнівської молоді на принципах паритетності статей та гендерної толерантності.

Література

1. Костюк О. О. Гендерне виховання учнів у середніх навчальних закладах Канади (60-ті роки ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 2016. 21 с.
2. Briskin L. *Feminist Pedagogy: Teaching and Learning Liberation*. Ottawa : Canadian Research Institute for the Advancement of Women, 1990. 46 p.
3. Coulter R. Gender Equity and Schooling: Linking Research and Policy. *Canadian Journal of Education*. 1996. Vol. 21, No. 4. P. 433–452.
4. Larkin J., Staton P. Access, Inclusion, Climate, Empowerment (AICE): A Framework for Gender Equity in Market-Driven Education. *Canadian Journal of Education*. 2001. Vol. 26, No. 3. P. 361–376.
5. *Making Connections: The Relational Worlds of Adolescent Girls at Emma Willard School* / C. Gilligan, N. P. Lyons, T. J. Hanmer (Eds.). Cambridge : Harvard University Press, 1990. 348 p.
6. Manicom A. Feminist Pedagogy: Transformations, Standpoints, and Politics. *Canadian Journal of Education*. 1992. Vol. 17, No. 3. P. 365–389.
7. *Women and Education: A Canadian Perspective* / J. Gaskell, A. T. McLaren (Eds.). Calgary, AB : Detselig, 1987. 398 p.